

М. И. ГЛАДКИХ

Палеолитическое местонахождение Караваевы Дачи в Киеве

Резюме

В предлагаемой статье публикуются материалы о новом палеолитическом местонахождении в пределах Киева — Караваевы Дачи. Территория его разрушена строительными работами. Все находки (расщепленный кремь и кости зубра) собраны в смешанном грунте либо на поверхности. Первоначальное залегание палеолитических остатков можно увязывать с верхними горизонтами лесса берегового склона р. Лыбедь. Учитывая стратиграфические условия и показатели прокаливания костей по методу И. Г. Пидопличко, местонахождение следует отнести к позднепалеолитическому времени. Есть основания предполагать, что на этой территории сохранились участки неразрушенного культурного слоя. Обнаруженный здесь отщеп, отличающийся архаическими чертами, можно рассматривать как указание на заселенность территории Киева в раннепалеолитическое время.

М. М. КЛАПЧУК

Верхньопалеолітичні місцезнаходження на Покутті

Влітку 1966 р. автор обстежив ряд палеолітичних пам'яток поблизу сіл Незвисько та Герасимів Івано-Франківської обл. Ці пам'ятки розташовані над глибоким ярмом р. Чорної на ланах Королівки або Конечина та Кам'янка (рис. 1).

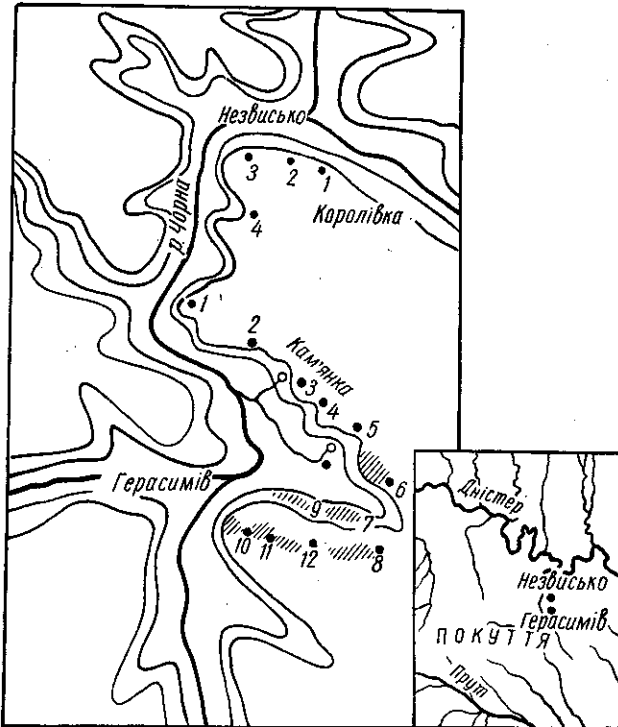

Рис. 1. Схема палеолітичних місцезнаходжень поблизу Незвисько (1—4) і Герасимова (1—12).

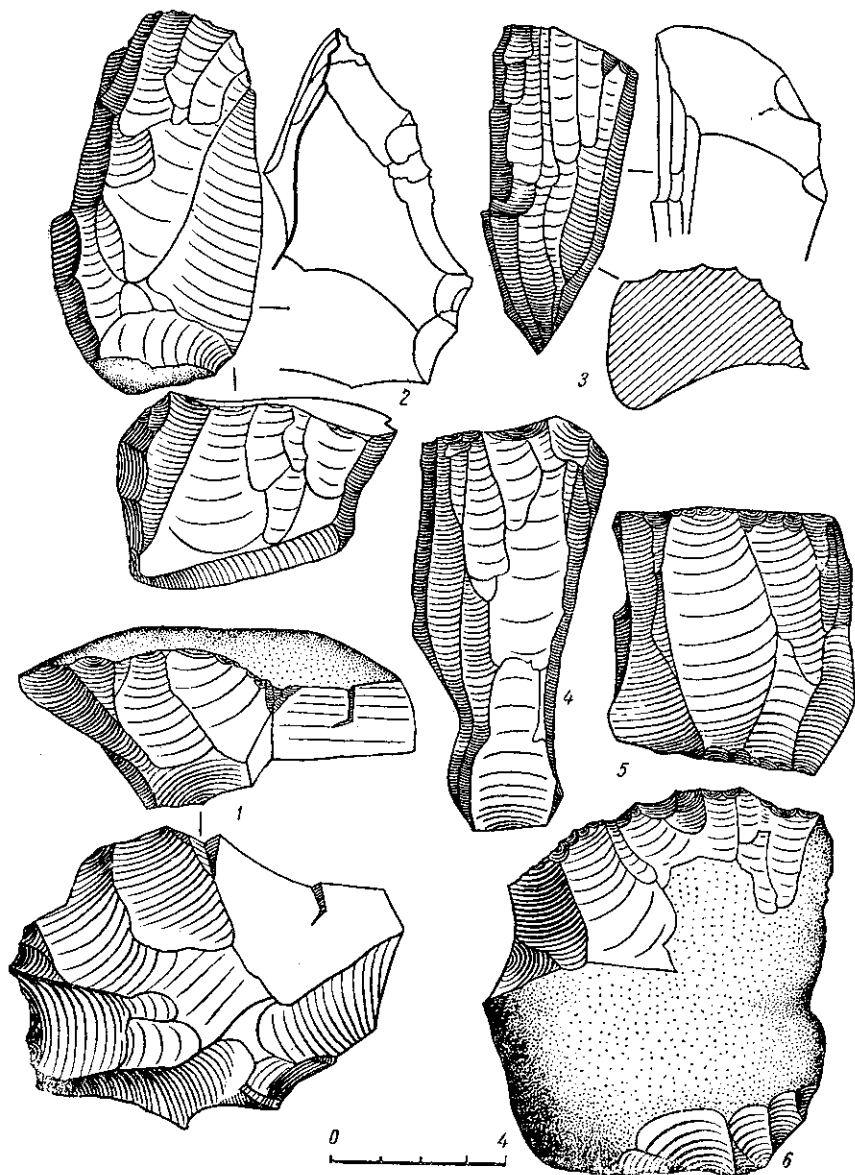

Рис. 2. Ядрища з місцезнаходжень Герасимів 8 (1, 5), Герасимів 9 (2—4) та Герасимів 13 (6).

Якщо у Королівці крем'яних предметів трапилося небагато, то у Кам'янці їх виявлено на поверхні ріллі й схилах яру. На увагу заслуговують пункти 6—12, зосереджені довкола невеликого ярку на правому березі р. Чорної, на схід від с. Герасимів. З огляду постійного чи тимчасового поселення тут первісної людини це місце було дуже вигідним, бо воно захищене від вітрів, мало два джерельця з доброю питною водою та часті виходи чорного кременю, що служив якісною сировиною виготовлення знарядь праці.

У пункті Герасимів 9, де донедавна добували вапняк, деякі крем'яні предмети знайдено в гумусному шарі стінок кар'єрів. Однак навряд матеріал зі стінок залягав *in situ*, вірогідніше, що крем'яні вироби потрапили сюди пізніше внаслідок переміщення їх дощовими водами.

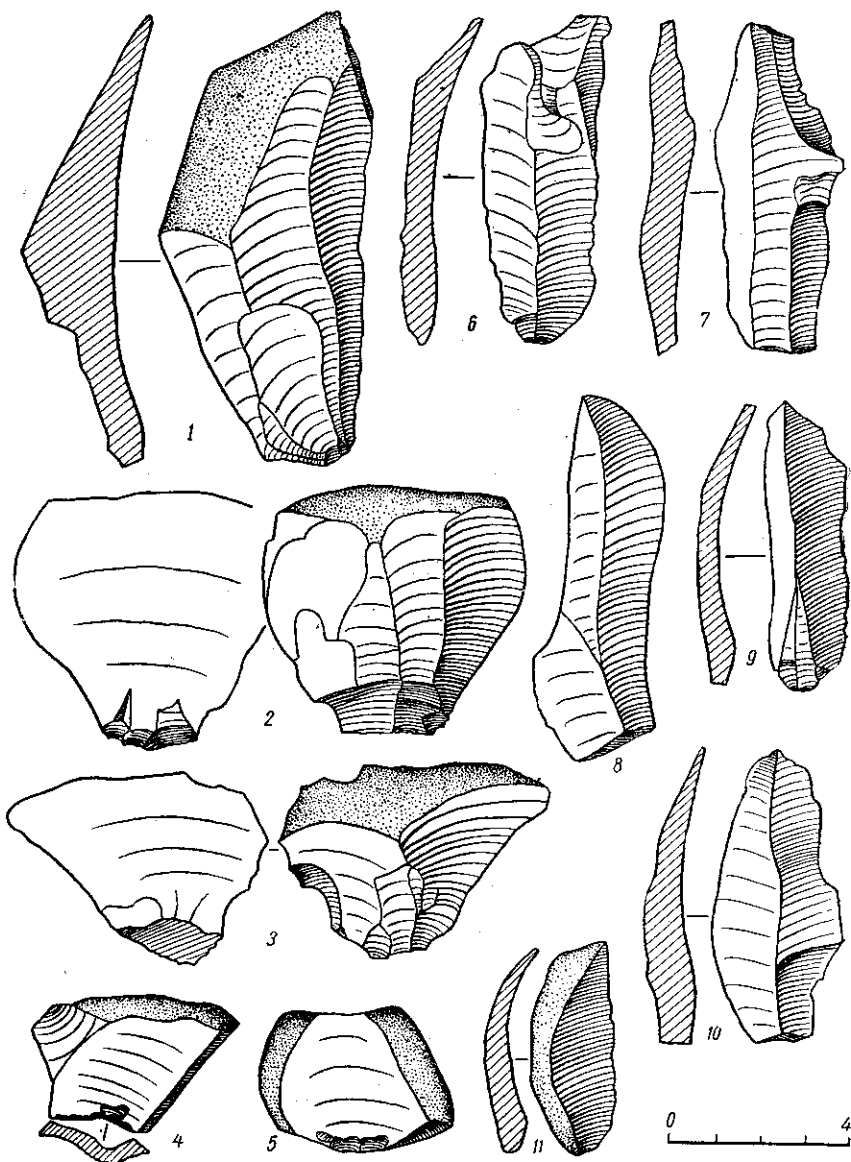

Рис. 3. Відщепи й пластинки з місцезнаходжень Герасимів 7 (1), Герасимів 8 (2, 3, 9, 10), Герасимів 9 (4, 5, 11), Герасимів 12 (6—8).

На палеолітичних місцезнаходженнях поблизу Герасимова зібрано понад 2000 крем'яних виробів. За винятком пункту 6 і частково 12, де інвентар мав сліди блакитних плям, в усіх інших місцях трапились знаряддя, покриті білою патиною.

Серед знахідок є заготовки й півфабрикати, зокрема 23 жовна з фасетками сколів та 70 ядрищ. Серед останніх — 25 конусоподібної форми, 15 з них має пряму, а 10 — скошену ударну площадку, 7 ядрищ призматичної форми, на 4-х — сліди сколів з трьох і більше ударних площадок (рис. 2, 1—6). 37 екземплярів невизначені — це або відходи, або фрагменти різних ядрищ невеликих розмірів.

Півфабрикати (рис. 3, 1—11) представлені відщепами. Відщепи, як правило, короткі, широкі, на спинці іноді мають значні ділянки жовтової кори. На 450 з них ударні п'ятки виділені виразно. П'ять відщепів —

це підправки ударних площадок ядрищ. Пластин та їх фрагментів на-
раховується понад 400. Уламків більше, ніж цілих форм. Здебільшого
вони мають фасетовані спинки, але є й такі, де значну площу займає
жовнова кора. В поздовжньому розрізі пластинки вигнуті часом досить
сильно (рис. 3, 9—11).

Кількісно найменшою групою знахідок є готові вироби (рис. 4, 1—
12). Всього їх 20, тобто близько 10% всіх матеріалів. Серед готових

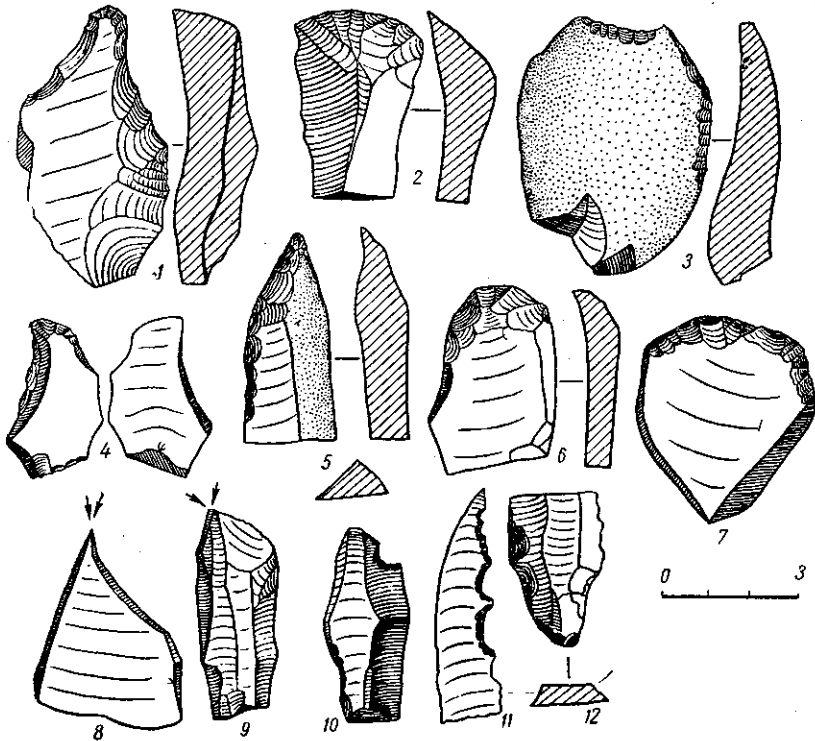

Рис. 4. Інвентар місцезнаходжень Герасимів 7 (5, 6), Герасимів 8 (7—10),
Герасимів 9 (1, 4) та Герасимів 12 (2, 3, 11, 12).

виробів найбільшу частину становлять різці та пластини з різцевими
сколами, вісім з яких центральні і два бокові (рис. 4, 8, 9). Скребоків
знайдено чотири. Один високої форми (рис. 4, 1), інший має лезо,
оформлене довгою положистою ретушшю (рис. 4, 2), два виготовлені
з уламків пластин у техніці короткої крутої ретуші (рис. 4, 6, 7). Широ-
кий відщеп (рис. 4, 3) з корою на спинці має один край, оформлений
дрібною ретушшю, як лезо скребка, і другий — як лезо скобеля. За ха-
рактером знахідок та значною патиною на їх поверхні вони датуються
верхнім палеолітом.

У Герасиміві 12 виявлені два предмети без патини; вони мають на
поверхні лише блакитні плями. Один з них — це пластинка з рядом
виїмок (рис. 4, 11), а другий нагадує нижню частину наконечника сві-
дєрського типу (рис. 4, 12). Це дає підстави віднести їх до мезоліту.

М. Н. КЛАПЧУК

Верхнепалеолитические местонахождения на Покутье

Резюме

Летом 1966 г. автор исследовал археологические памятники у с. Герасимов и Незвиск
Ивано-Франковской обл. Здесь на поверхности пашни и склонов яра собрано свыше

2000 кремневих предметів, головним образом нуклеусів, отщепів і пластин. Готові зброї зустрічені в незначительній кількості. Характер знахідок молочної патини дозволяє відносити їх до верхнього палеоліту. Два предмети нагадують мезолітичні зброї.

В. І. НЕПРИНА, І. О. ПІСЛАРІЙ

Неолітичні пам'ятки поблизу Полтави

Протягом 1962—1966 р. І. О. Післарій провадив обстеження відомих та розшуки нових археологічних пам'яток в околицях Полтави. Оглянуто територію між Ворсклою, Коломаком та Свинківкою, де виявлено понад 15 місцезнаходжень епохи бронзи і дві неолітичні стоянки. Здобуто нові матеріали на поселеннях з Білої Гори та поблизу с. Макухівка, які були відкриті ще в 1925—1926 рр.¹

Всі досліджені об'єкти становлять значний інтерес, бо зосереджені на межі Степу і Лісостепу — території, недостатньо вивченої. Крім того, неолітичні пам'ятки, розташовані на дюнах лівобережних приток Дніпра — Орелі, Ворсклі, Пслі, відзначаються дуже зруйнованими культурними шарами, тому навіть побіжні спостереження за умовами їх залягання мають значення. Для цієї території досі було невідомо стратиграфічне співвідношення різних типів неолітичної кераміки — гребінцевої, гребінцево-накольчастої, ямково-гребінцевої. Матеріали, зібрані І. О. Післарієм, дещо пояснюють цю проблему.

Біла Гора — урочище на лівому березі Коломаку, напроти Полтави. Поселення займало північно-західну частину мисоподібного виступу борової тераси, звідки й походять матеріали, зібрані М. Я. Рудинським, — крем'яні вироби та уламки посуду. Вони були зосереджені на площі, що мала форму чотирикутника. В центральній частині цього скупчення траплявся тільки кремій, а на східному та південно-західному краях — розбиті посудини. Знахідки Рудинського не збереглися до нашого часу і відомі лише за його публікацією виробничого інвентаря цього місцезнаходження.

І. О. Післарій, який обстежив пам'ятку в середині 60-х років, виявив залишки культурного шару в стінці влаштованого тут кар'єру. За допомогою зачистки у двох місцях визначена така стратиграфія: під шаром нанесеного вітром піску (потужністю до 1 м) залягав шар похованого гумусованого ґрунту (потужністю до 0,3 м) з залишками культури багатовапнякової кераміки доби бронзи; в підґрунті, світліше забарвленому, містились залишки неолітичної доби (потужністю до 0,25 м).

Перша зачистка дала виключно ямкову кераміку, вістря на стрілу, уламок прясла і кілька відщепів кременю. Під час другої зачистки в неолітичному шарі виявлено багато мікролітів (рис. 1, 1), пластинок, скребків, олівцеподібних нуклеусів та уламків посуду з гребінцевим орнаментом. Крім того, на поверхні зібрано численні речі з кременю та кварциту, уламки посуду.

За останні роки пам'ятка на Білій Горі повністю зруйнована кар'єром. Серед крем'яних виробів є правильно грановані пластини (рис. 1, б), скребки на видовжених відщепках з дугоподібним робочим краєм (рис. 1, 2), іноді кулястої або овальної форми, з ретушшю. Ножі

¹ М. Я. Рудинський. Матеріали до вивчення неолітичної доби сточища р. Ворскла. Станція в ур. Біла Гора під Полтавою. К., 1926.